

Қазақ тілінде оқытатын орта білім беру ұйымдарының пән мұғалімдеріне арналған «Орта білім беру ұйымдарында эссе жазудың негіздемесі мен дағдылары» тақырыбындағы педагогтердің біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы

1. Жалпы ережелер

«Орта білім беру ұйымдарында эссе жазудың негіздемесі мен дағдылары» тақырыбындағы біліктілікті арттыру курсының бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) мектеп мұғалімдері мен болашақ мамандарға арналған.

Бағдарлама білім берудің мемлекеттік стратегияларына сәйкес жаңаша оқытудың сұранысын өтеуге қызмет атқарады. Оқушылардың сыни ойлауын, аналитикалық ойлауын дамытып, шығармашылық іс-әрекетке жетелейтін лингвистикалық әдістерге басымдық беріледі.

Оқушылардың білімін тексеру үшін ауызша және жазбаша түрде түрлі тапсырмалар қолданылатыны белгілі. Осы орайда оқушының қаншалықты білімді игергендігін, тақырыпты меңгергендігін, ол бойынша өз ойын жүйелеп бере алуы мен талқылау жасай алуын бағалау, сыни ой-пікірін анықтау, тақырыпқа қатысты көзқарасын білу мақсатында жазбаша жұмыстарын жаздыру арқылы эсселерлерді қолдану тұлға болып қалыптасуына үлкен ықпалын тигізеді.

Эссе жазу барысында оқушы өз ұстанымын, идеясын жүйелі түрде жаза отырып, пікіріне қатысты дәлелдер мен дәйектер келтіруі тиіс. Оқушының өз ойын барынша тиянақты, мағыналық жағынан жүйелі етіп ұсыну маңызды болып табылады. Сондықтан эссе жазуда оның құрылымына, осы құрылымның логикалық түрде берілуіне аса мән беріледі. Эссенің мазмұндық тұтастығы осы құрылымға бағынады.

2. Глосарий

1. Эссе – автордың шығармашылық қабілеті негізінде өз ойларын, сезімдері мен пікірлерін жазбаша түрде қағазға түсіру болып табылады. Бірақ, эссе шығармашылық жұмыс ретінде өзге жазба жұмыстарына ұқсамайды. Эссе берілген тапсырмаға немесе қойылған сұраққа байланысты аргументтік, сипаттамалық, сендіру, баяндау, артықшылығы мен кемшілігі сияқты мақсатты жазылады және осы мақсатта оның көптеген түрлері кездеседі.

2. Эссенің жазылу мақсаты – белгілі бір тақырыпты, мәселені талдау, сипаттау және бағалау болса, негізгі мақсаты – тақырыпқа байланысты өз білімін көрсету және сұраққа берілген жауаптың дұрыстығына оқытушыны (оқырманын) сендіре білу.

3. Жазылым дағдысы - автордың жазылым әрекетіне төселуі. Ол алдын ала іштей дайындығын қажет етеді. Оқушыны эссе жазуға дағдыландыру үшін мұғалімнің өзі жазылым дағдысын жақсы меңгеруі тиіс және өз дағдысын оқушыға еркін меңгертетін болады.

4. Публицистикалық мақала – публицистикалық стильмен газет, журнал, веб-сайттарда белгілі бір ақпарат жөнінде хабардар ету үшін жазылады. Ол өз ішінен тақырыпшаларға бөлінуі мүмкін. Мақалада белгілі бір ақпаратпен өз оқырманын толығырақ таныстыру үшін суреттер, графикалар жиі қолданылады. Сондай-ақ, берілген фактілерге сілтеме берілуі талап етілмейді және субъективті түрде жазылуы мүмкін.

5. Баяндама – белгілі бір зерттеу сұрағына жауап беру үшін анықтамалар, сипаттамалар мен талдаулар жазылады. Зерттеу жұмысының нәтижелерімен таныстыру мақсатында тәжірибелердің, сауалнамалардың нәтижелері және зерттеу әдістері туралы ақпараттар беріледі. Зерттеу нәтижелеріне талдаулар жасалып, шектеулері мен кемшіліктерін көрсетіп, алдағы уақытта орын алатын зерттеулер немесе мәселелерді шешу үшін ұсыныстар жасалынады.

6. Оқырман – эссені немесе жазба жұмысын оқитын адам. Мектеп оқушының оқырманы осы эссені бағалайтын мұғалім болып табылады. Оқырман тек дайын жұмысты ғана көреді. Сол себепті оқушы дайын, соңғы жұмысын барынша оқырманға түсінікті етіп жазуының маңызы зор болып табылады.

7. Тезистік мәлімдеме – эссенің «негізгі өзегі» десек те болады. Эссені жазу немесе оның жазылу үдерісін түсіндіру барысында тезистік мәлімдеме (автор ұстанымы) құра білуге баса назар аудару қажет. Тезистің дұрыс құрылуы тек тақырыпқа байланысты жауаптың нақты берілуін ғана қамтамасыз етіп қана қоймай, эссе бөлімдерінің дұрыс жазылуына тікелей әсерін тигізеді.

8. Эссе жазу – белгілі бір аудиторияға, оқырмандарға қажетті деңгейде әсер ете алу мен тақырыпқа қатысты өз ойын білдіру үшін бірнеше параграфтарды жүйелі негізде қолдану арқылы бір немесе бірнеше идеяны нақты және дәлелді түрде жазбаша жеткізе білу.

9. Эссенің тапсырмасы – оқушының тақырыпқа байланысты жеке пікірін, тұлғалық ұстанымын, сыни пікірін білу мақсатында құрылады. Тапсырма кейде сұрақ түрінде берілуі мүмкін. Оқушы сұрақты түсініп, оған нақты жауап беруі қажет. Эсседегі барлық параграфтар осы тапсырмаға берілетін жауап негізінде жазылады. Берілген тапсырма мәселе бойынша оқушының (автордың) ойын білуге бағытталады.

10. Кіріспе – тақырыпқа қатысты негізгі деген ақпараттар, пікірлер жазылады. Эссе сұрағында немесе тақырыбында берілген тірек сөздерге назар аударып, оларды кіріспеде қолдану қажет. Кіріспе жазба жұмысының ең бірінші оқылатын бөлімі және оқырманның жазба жұмысын ары қарай оқуға немесе оқымауға ықпал ететін бөлімі.

11. Параграф (абзац) – бұл тақырып бойынша шағын бір пікірді талқылауға арналған бірнеше сөйлемдердің жиынтығы.

12. Қорытынды - эссенің қорытындысы бір немесе бірнеше параграфтан тұруы мүмкін. Қорытынды мазмұнында автор ұсынысы жүзеге асатын жағдайда нәтиженің қандай болатындығы сипатталады.

13. Аргументтік эссе - белгілі бір мәселеге қатысты пікірге қосылатынын немесе қарсы екенін білдіру үшін жазылады. Мұндағы автордың негізгі ұстанымы оқырманды өз ойының дұрыс екеніне иландыру болып табылады.

14. Негізгі бөлім - эссенің негізгі бөлімі бірнеше параграфтан тұрады. Негізгі бөлімде автордың шешімі түсінікті түрде баяндалып, мәселені шешудің жолдары жан-жақты қарастырылады.

15. Синтез - түрлі мәтіндерге талдау жасау арқылы ондағы маңызды деген пікірлерді өзара байланыстырып, тұтас бір жазба жұмысын жазуға бағытталады.

3. Бағдарлама тақырыбы

Модульдер	Тақырыптар
1 ЭССЕНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	1.1 Эссе туралы түсінік.
	1.2 Эссенің өзіне тән ерекшеліктері
	1.3 Эссені жазу үдерісі
2 ЭССЕНІҢ ҚҰРЛЫМЫ	2.1 Тапсырманы түсіну
	2.2 Автор позициясы
	2.3 Кіріспе
	2.4 Параграф және оның құрылымы
	2.5 Қорытынды және оны жазудың ерекшелігі
3 ЭССЕНІҢ ТҮРЛЕРІ	3.1 Сипаттамалық эссе
	3.2 Аргументтік эссе және оның ерекшелігі.
	3.3 Салыстыру эссесі
	3.4 Мәселе және оның шешімін қарастыру эссесі
	3.5. Келісу немесе келіспеу эссесі
4 ЖАЗЫЛЫМ БАРЫСЫНДАҒЫ САУАТТЫЛЫҚ	4.1 Эссе жазу барысындағы грамматикалық мәселелер
	4.2 Тыныс белгілер
5 ӘДЕБИ ЭССЕ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	5.1 Әдеби эссе мен шығараманың ұқсастықтары мен айырмашылықтары
	5.2 Әдеби салыстыру эссесі
	5.3 Әдеби талдау эссесі
	5.4 Курсты қорытындылау, бақылау, бағалау тапсырмаларын орындау

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты – Қазақстан Республикасында орта білім беретін мектеп мұғалімдерінің эссе жазу бойынша дағдыларын қалыптастыру бағытында кәсіби біліктілігін дамыту.

Бағдарлама міндеттері:

- білім беру мазмұнына сәйкес эссе жазу бағытында берілген тапсырмалар негізінде теориялық және тәжірибелік білімдерін қалыптастыру;
- жазылым дағдысын қалыптастыру барысында аналитикалық, сыни ойлау және шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру;
- эссені жазу мен оқытудың методологиялық негізін көрсету;
- эссені жазу барысында қолданылатын тиімді әдіс-тәсілдерді көрсету;
- оқушының алған білімін тексеру бағытында эссе түрінде тапсырмаларды берудің маңызын түсіндіру.

Күтілетін оқу нәтижелері

Курсты аяқтағанда тыңдаушылар төмендегідей нәтижелерге қол жеткізеді:

- эссенің құрылымын анықтай алады;
- эссе бойынша теориялық білімдерінің негізі қалыптасады;
- эссе тапсырмаларын оңай құрастырып, оқушылардың сыни ойлауын, сауаттылығын бағалау мақсатында өз тәжірибесінде қолданатын болады;
- білім алушылардың сыни жазылымы мен сыни түрде оқи алу қабілетін қалыптастыру үшін түрлі тапсырмалар құрастырады;
- эсселердің түрлерін меңгеру арқылы олардың үлгілерін әзірлейді және өз тәжірибелерінде қолданатын болады;
- жазылым барысында сауаттылықты артырудың жолдарын оқушыларға тиімді көрсете алатын болады;
- жазбаша тапсырмалардың құрылымына, сауаттылығына жан-жақты талдау жасайды.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Білім беру бағдарламасы 5 модульден тұрады:

- 1) эссенің ерекшеліктері;
- 2) эссенің құрылымы;
- 3) эссенің түрлері;
- 4) жазылым барысындағы сауаттылық;
- 5) әдеби эссе және оның ерекшелігі.

1-бөлім. Эссенің ерекшеліктері. Эссенің өзге жазба жұмыстарымен айырмашылықтарын ажырата алатын және оны жазбаша тапсырма ретінде берудің маңыздылығымен таныс болады. Мәтіндердің жанрына сәйкес жазылу ерекшеліктерін меңгереді.

2-бөлім. Эссенің құрылымы. Кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерді жазудың ерекшеліктерімен таныс болады. Абзац құрылымын жүйелі жазу үшін тақырыптық, қолдаушы, қорытынды сөйлемдерді жазудың жолдарын

меңгереді. Автор ойының жүйелі түрде жазылуы арқылы оқырманға ақпараттың түсінікті түрде берілуінің маңыздылығын түсінетін болады.

3-бөлім. Эссенің түрлері. Берілген тапсырмаға сай эссенің қай түрін жазуға болатындығын анықтайтын болады. Эссе түрлерінің жазылу мақсатын түсініп, олардың құрылымының ерекшеліктерін меңгереді. Аналитикалық, сыни ойлау қабілеттері жетілдіріледі.

4-бөлім. Жазылым барысындағы сауаттылық. Жазылым барысындағы қазақ тілінің грамматикасының ерекшеліктерін жан-жақты меңгеріп, эссе жазу барысындағы тыныс белгілерді дұрыс қолдана білу, қыстырма, шылау сияқты сөздерді орынды қолдана білу жөнінде тапсырмалар мен әдіс-тәсілдер талданады.

5-бөлім. Әдеби эссе және оның ерекшелігі. Әдеби эссе мен шығарманың және басқа жазбаша тапсырмалардың ерекшеліктері талданады. Мектеп қабырғасында оқытылатын ақын-жазушылардың шығармаларына салыстыру мен талдау жасалып, эссе жазылады. Жазылған эсселерге талдау жасалынады. Өртүрлі бағытта жазылған эсселерді бағалау мен талдаудың жолдары көрсетіледі. Мұғалімдердің эссені өз сабақтарында қалай қолдану қажеттігі бойынша жұмыстар жүргізіледі, өздерінің пәндері бойынша жазылған эсселері талданып, өзара тәжірибе алмасады.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

Курстар келесі режимде ұйымдастырылады:

Бағдарламаның оқу-тақырыптық жоспары (бұдан әрі-ОТЖ) бойынша курс күндізгі (қашықтықтан) оқыту режимінде ұйымдастырылады. Оқу курсының ұзақтығы 80 академиялық сағатты құрайды;

Білім беру үдерісі біліктілікті арттырудың әрекеттік сипатын қамтамасыз ететін оқыту нысандары мен әдістерін қамтиды: дәріс-вебинар, таңдау бойынша дәрістер, практикалық жұмыс, дөңгелек үстел, өзіндік жұмыс.

Мектеп мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасу деңгейін анықтау үшін қысқа мерзімді сабақ жоспарын жасайды және ықшамсабақ өткізіледі.

7. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі

1 бөлім. Эссенің ерекшеліктері

Бөлім құрылымы

Ұзақтығы – 4 сағат.

Онлайн оқыту режимінде (дәріс-4 сағат)

- Бөлімнің өзектілігі: Эссе жазудың сыни ойлау мен шығармашылық қабілетті қалыптастыру барысындағы ерекшеліктеріне талдау жасау, пәнге байланысты алынған біліміне аналитикалық тұрғыда сараптама жасай алу өзекті мәселе.

2) Бөлімнің мақсаттары мен міндеттері:

Мақсаты: мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық білім арқылы ойын сараптай алу және ойын жүйелі түрде жазып көрсете білу.

Міндеттері:

- мектеп қабырғасында берілген білімді сыни ойлау негізінде зерделеу.
- мектеп білімдерін сыни ойлау, шығармашылық ойлау, аналитикалық ойлау дағдысымен байланыстыру арқылы жаза білуді меңгерту;
- эссенің ерекшеліктері мен оларды жазу жолдарын көрсету.

3) Күтілетін нәтижелер:

- орта мектепте эссені жазу арқылы сыни ойлау, шығармашылық, зерттеушілік құзыреттілікті дамытудың жолдарын игереді;
- пәндік ерекшеліктеріне байланысты эссені жазу негіздерін көрсете алады;
- қазіргі кезедгі маңызды мәсеелерге байланысты жазылған эсселерге талдау жасайды;

2-бөлім. Эссенің құрылымы

Бөлім құрылымы

Ұзақтығы – 32 сағат.

- Бөлімнің өзектілігі: Бұл бөлімде мектеп оқушыларына арналып құрастырылатын эсселердің құрылымына талдау жасалынады. Эссенің құрылымыны толық және жан-жақты меңгеру оқушының әр түрлі бағытта жазылым дағдысының қалыптасуын мүмкіндік береді. Мектеп мұғалімдеріне эссе құрылымын толық білу аса маңызды.

- Бөлімнің мақсаттары мен міндеттері: эссенің құрылымын толық қанды меңгерту осы бөлімнің басты мақсатына жатады.

Міндеттері:

- эссенің құрылымын түсініп, оны жазылым барысында қолдана алуға үйрету;
- кіріспе мен негізгі бөлім, қорытында бқңлңмдердің жазылу жолдарын, маңызын көрсету;
- әрбір бөлімнің жазылу барысындағы өзіндік ерекшеліктерін талдау, түсіндіру;
- абзацты дұрыс жаза білудің маңыздылығын көрсету.

3) Күтілетін нәтижелер:

- эссенің құрылымын кеңінен түсініп, эссе түрлеріне қарай ерекшелігін ажыратып, эссеге байланысты тапсырмалар құрастыра алады;
- эссенің бөлімдерінің ерекшеліктерін меңгеріп, оларды жүйелі түрде жаза алатын болады;
- абзацтың жазудың ерекшелігін түсініп, оны жазу жолдарын меңгеретін болады.

3-бөлім. Эссенің түрлері

Бөлім құрылымы

Ұзақтығы – 16 сағат.

- Бөлімнің өзектілігі: Бұл бөлімде эссенің түрлерімен таныс болады. Берілген тапсырмалар арқылы қандай эссе жазу керек екенін меңгереді,

сондай-ақ эссені жазуды үйренеді. Осы арқылы жүйелі жазу үрдісі қалыптасады.

2) Бөлімнің мақсаты: эссенің түрлерін ажырата алу және әр түрлі эсселерді жазылу жолдарын меңгеру.

Міндеттері:

- эссенің түрлеріне қарай жазылу жолдарын көрсету;
- эссе түрлерінің ерекшеліктерін талдау;
- эссені түрлеріне қарай жоспарлай алу жолдарын көрсету.
- эссе түрлерін ажырата білу арқылы сыни және шығармашылық қабылаттерін жетілдіру.

Күтілетін нәтижелер:

- эссенің түрлерін ажырата алады;
- эссенің түрлеріне қарай жазу жолдарын игереді;
- сыни және шығармашылық қабілеттері жетілдіріледі;
- эссенің түріне қарай жоспар құру арқылы эссені жүйелі жазу дағдысын қалыптастырады;
- өз пәні бойынша өтілген тақырыптарға эссе тапсырмаларын құру жолдарын меңгереді.

4-бөлім. Жазылым барысындағы сауаттылық.

Бөлім құрылымы

Ұзақтығы – 12 сағат.

- Бөлімнің өзектілігі: Эссе жазу арқылы түрлі грамматикалық амал-тәсілдерді анықтап, эсседегі негізгі ақпараттарды табудағы грамматиканың орнын анықтау. Сондай-ақ эссе жазу барысында сауаттылыққа мән беру өзекті мәселе болып табылады. Жазылым барысында әдеби нормаға сай тілдік бірліктерді қолдану мен грамматикалық ережелерді сақтау, тыныс белгілерді дұрыс қолдана білудің маңызы ерекше.

- Бөлімнің мақсаты: жазылым барысында сауаттылықты арттыруға қызмет атқаратын грамматикалық ерекшеліктерді қолдана отырып, эссе жазу барысында тыныс белгілерді орынды қолдана білу жолдарын көрсету.

Міндеттері:

- эссе жазу барысында грамматикалық ережелерді дұрыс қолдана алу;
- эссе жазу барысында сөздер мен сөз тіркестерін, тыныс белгілерді орынды қолданудың жолдарын көрсету;

Күтілетін нәтижелер:

- эссе жазу барысында грамматикалық ережелерді қалай қолдану қажет екенін көрсете алады;
- тыныс беліглерін қолданудың ережелерін тереңірек біледі;
- жазылым барысында орын алатын әр түрлі грамматикалық, тыныс белділерінің қателерін анықтай алады.

5 бөлім. Әдеби эссе және оның ерекшелігі

Бөлім құрылымы

Ұзақтығы – 16 сағат.

- Бөлімнің өзектілігі: Әдеби эсселерді жазу мен олардың түрлерін ажырата алу, сондай-ақ осы эсселер түрін жазу арқылы сыни ойлау қабілетін қалыптастыру осы бөлімнің өзектілігін көрсетеді.
- Бөлімнің мақсаты: Әдеби эсселердің түрлерін меңгерту, эссе арқылы түрлі әдеби шығарламаларға талдау жасату және осы арқылы шығармашылық, сыни ойлау қабілеттерді қалай қалыптастыруға болатындығын талдау.

Міндеті:

- әдеби эссенің маңыздылығын зерделеу;
  - әдеби эссенің түрлерінің ерекшеліктеріне тоқталу;
  - әр түрлі әдеби шығарламаларға эсселер жазу және оларды талау.
- Күтілетін нәтижелер:
  - әдеби эссенің ерекшелігін түсінеді;
  - әдеби шығармаға жүйелі, сыни тұрғыда талдау жасауға дағдыланады;
  - әдебиет пәнінен эссе тапсырмаларын құрастыру жолдарын көрсетеді;
  - әдеби эссенің түрлерін жазады.

Қашықтан оқу режиміндегі курстың оқу-тақырыптық жоспары (80 сағат)

№	Сабақтың тақырыптары	Дәріс - вебинар	Тәжірибелік жұмыс	Ықшамсабақ	Бақылау түрі	Барлығы
1	2	3	4	5	6	7
I.	ЭССЕҢІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	4				4
1.1	Эссе туралы түсінік.	1				1
1.2	Эссенің өзіне тән ерекшеліктері.	1				1
1.3	Эссені жазу үдерісі	2				2
2	ЭССЕҢІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ	14	18			32
2.1	Тапсырманы түсіну	2	3			5

2. 2	Автор позициясы	2	3			5
2. 3	Кіріспе	2	3			5
2. 4	Параграф және оның құрылымы	6	6			5
2. 5	Қорытынды және оның жазудың ерекшелігі	2	3			5
3	ЭССЕҢІҢ ТҮРЛЕРІ	5	11			16
3. 1	Сипаттамалық эссе	2				2
3. 2	Аргументтік эссе және оның ерекшелігі		3			3
3. 3	Салыстыру эссесі	3				3
3. 4	Мәселе және оның шешімін қарастыру эссесі		4			4
3. 5	Келісу немесе келіспеу эссесі		4			4
4	ЖАЗЫЛЫМ БАРЫСЫНДАҒЫ САУАТТЫЛЫҚ	3	9			12
4. 1	Эссе жазу барысындағы грамматикалық мәселелер	1	3			4
4. 2	Тыныс белгілер	2	6			8
5	ӘДЕБИ ЭССЕ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ		5	10	1	16
5. 1	Әдеби эссе мен шығараманың ұқсастықтары мен айырмашылықтары		2			2
5. 2	Әдеби салыстыру эссесі		3			2

5.3	Әдеби талдау эссесі			10		10
5.4	Курсты қорытындылау, бақылау, бағалау тапсырмаларын орындау				1	1
	БАРЛЫҒЫ:	26	43	10	1	80

Ескерту: 1 академиялық сағат – 45 минут (педагогтердің біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру және өткізу, сондай-ақ педагог қызметін курстан кейінгі сүйемелдеу қағидаларына сәйкес Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 95 бұйрығы).

8. Оқу нәтижелерін бағалау

Мұғалімдердің кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасу деңгейін анықтау үшін Бағдарлама мазмұнын меңгеруді бағалаудың критерийлері мен параметрлерін әзірлеп, курстың ОӘК–не енгізеді және мұғалімдердің білімін бақылау мен бағалау нысанын оқытушының таңдауы бойынша өзгертуге болады.

1) Бақылау сұрақтары 1-5 модульдердің теориялық материалдарын игеру нәтижелері бойынша жүргізіледі:

№	Модульдердің тақырыптары	Сағат саны	Сұрақтар /балл саны
1.	ЭССЕНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	4	3
2	ЭССЕНІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ	25	10
3	ЭССЕНІҢ ТҮРЛЕРІ	16	7
4	ЖАЗЫЛЫМ БАРЫСЫНДАҒЫ САУАТТЫЛЫҚ	12	6
5	ӘДЕБИ ЭССЕ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	15	4
	БАРЛЫҒЫ:		30

- **Эссе жазу.** Эссе жазудың мақсаты – мектеп қабырғасында берілетін эссе тапсырмаларын сауатты түрде құрылымға сай жазу дағдысын қалыптастыру. Жазылған эсселерді оқушыларға үлгі ретінде қолдану.

Эссені жазуға қойылатын талаптар:

1. Өз пәніне байланысты өтілген тақырып бойынша оқушылардың алған білімін сыни тұрғыда қалай талдап жазып бере алғандығын тексеру мақсатында тапсырмалар құру.
2. Эссенің түрлеріне қарау әр түрлі тапсырмалар құрастыру.
3. Пәнге байланысты эссе тапсырмаларына эссе үлгісін жазу.
4. Жазылған эссені талдап, жазылу жоспарын түсіндіру.

Эссені бағалау критерийлері:

Эссе келесі шәкілдер арқылы бағаланады: 0 – құрылым сақталмады, тақырып мүлдем ашылмады, сауаттылығы төмен. 1 – құрылым сақталады, тақырып ашылмайды, сауаттылығы орташа. 2 – құрылымы сақталады, тақырып ашылған, сауаттылығы орташа 3 – құрылымы сақталған, тақырыбы ашылған, сауаттылығы жоғары (*әрбір критерий бойынша максимумды балл - 3*). *Таныстырылымның ұзақтығы: 5-7 минут*

Қорытынды баға бақылау сұрақтары және эссе бойынша баллдардан тұрады (ең жоғары балл саны –60).

Балдарды бағаға ауыстыру шкаласы

Бағалау	Орындаудың %-дағы ауқымы	Баллдар
5	90%-100%	54-60
4	75-89%	45-53
3	50-74%	30-44
2	50% жуық	40 баллдан кем емес

9. Курстан кейінгі қолдау

Тыңдаушылармен байланыс орнату құралдары:

-Онлайн конференция Zoom-мен кездесу өткізу, Facebook, Instagram әлеуметтік желіде вебинарлар өткізіп, ақпараттармен бөлісу, Whatsapp желісінде кері байланыс орнату.

- Ресурстық қамтамасыз ету:

- оқулықтар мен оқу құралдары, ғылыми монографиялардың сілтемесі(Әдістемелік нұсқаулық).

3. «Эссе және оның түрлері» кейсі

- Мектеп мұғалімінің кәсіби өсу траекториясын қолдау:

-Тыңдаушылардың сабақ өткізудегі эксперименттерін талдау, теориялық, педагогикалық жақтан көмек көрсету (Әдістемелік басылым).

- эмпирикалық зерттеулер жүргізуде кеңес беру, ғылыми жобаларға тарту.

• Педагогтің қатысуымен өткізетін тәжірибелік семинар, онлайн семинар, вебинар, шеберлік сағаттары, пікірталас алаңдарын өткізу іс-шараларын жоспарлау.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер:

- Оспан Е. Эссе және оның түрлері: Оқу құралы. – Алматы: «ОНОН» баспасы, 2022. – 120 бет.
- Ерназарова З.Ш. Эссе түрлері. Оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: Bilimsema баспасы, 2019. - 80 бет.
- Оспан Е. Академиялық жазылым негіздері: Оқу құралы. – Алматы: «Білік» баспасы, 2020. – 340 бет.
- Oshima, A. and Hogue A. Writing Academic English. The Longman
- Короткина И. Академическое письмо: процесс, продукт и практика. Учебное пособие для вузов». Москва: Изд. «Юрайт», 2015.296 с.

Қосымша әдебиеттер:

- Ерназарова З.Ш. Студенттің жазылым іскерлігін қалыптастыру кәсіби тілді меңгерудің құрамдас бөлігі ретінде // Қазақ тілін оқытудың заманауи әдіснамасы: үдеріс, сапа, жетістік.Ғылыми –практикалық конференция. ҚазХҚжӘТУ , 27 сәуір, 2012, 9-15 беттер.
- Ахметова М.К. Суреттеу мәтінінің құрылымы (қазақ көркем проза материалдары негізінде).АҚД, Абай атын. ҚҰ Пед. ун-ті, Алматы, 2002.- 23 бет.
- «Бағалауға арналған тапсырмаларды әзірлеу және сараптау» педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы/ Мұғалімге арналған нұсқаулық. - Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ
- Жалпы орта білім беру деңгейі пәндерінен жиынтық бағалау бойынша тапсырмалар жинағы. Әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020.